

IRODALMI KRÓNIKA

Illyés Gyula a fiatal írók között

»Igen szeretem én is, fiatal társaim is Illyés Gyula költeményeit... Sokszor nézegettem az Írószövetség folyosóin, hátha meglátom. Szeretném megismerni őt személynél. Azt hiszem, a fiatalok közül ez nem az én kívánságom egyedül. Meghírdem tehát most Illyés Gyulát, miért nem jön közzénk? Miért nem akar az új magyar írónemzedék tanítója és tapasztalt barátja lenni?»

A Magyar Írók Kongresszusán hangzottak el ezek a kérdések. A Fiatal Írók Munkaközösségének egyik tagja mondta el őket.

Illyés Gyula ezekre a kérdésekre több feleletet adott. Először az Írókongresszuson: verssel, »Az építőkhöz« című versével válaszolt. Azután az Írószövetség szakosztályi vitáin való részvételével és hozzászólásával. Később hét verssel, amelyeket a

fiatal írók folyóiratának, az »Új Hanga«-nak első számába adott. Legutóbb pedig azzal válaszolt a Fiatal Írók Munkaközösségének meghívására, hogy eljött a fiatal költők közé.

— Csoóri Sándor. *Donga* György, *Zólyomi* Erzsébet új verseit vitattuk meg és az enyémetek — gondol vissza Illyés Gyula látogatására *Eörsi István*. — Illyés Gyula megbírálta verseinket, Dongát figyelmeztette, hogy a *költői képeknek pontosaknak kell lenniük*, és a természeti képeknek reálisaknak. Csoóri egyik versére azt mondta, hogy az arányai nem jök és elmagyarázta, hogy az *igazi formaművészet, amikor a tartalom és a forma pontosan megfelel egymásnak*, amikor a mondanivaló pontosan kitölti a forma keretét.

— Ugy mondta — szói közbe *Ancsel* Eva, a József Attila-pályázat díjnyertes versének írója —, hogy az igazi formaérzék nem a jó rímek bizonyítják, nem is a jó ritmus, hanem az, hogy a költő megtalálta mondanivalójának egyetlen lehetséges kifejezési formáját.

— Igen. És azt is mondta — folytatja *Eörsi István* —, hogy Petőfit minden más költő fölé emeli hallatlanul biztos szerkesztésmódja, Petőfinek azért sikerült ez, mert mindig tudta, mit akar mondani versével.

— És Adyra elvontabb formában ugyanez jellemző, mondta Illyés. Ellenpéldaként idézte Kosztolányi egyik versét, a »Száz rim a testi szenvedésről« címűt, amelynek csengő-bongó rímei annyira nem illenek a betegség hangulatához. És azt is mondta...

Szinte versenyeznek egymással, hogy melyikük jegyezte meg jobban, pontosabban a költő szavait. Most újra *Eörsi István* beszél:

...és azt is mondta, amikor »A kéruhás« című lányportrémát elemezte, hogy *nincsenek digénytelenek versek*, a rövid, egyszerű kis vers is akkor jó, ha eléri célját — és így van ez a nagy verseknél is. Példamutatóan pontos volt minden meghatározása.

— Nagyon érdekes volt, amit a képekről mondott — szól *Ancsel* Eva. — Már Kónya Lajos-tól hallottuk, a hat új verseskötetről szóló előadásában volt erről szó, hogy költőink egyrésze túlbecsüli a költői képet. Illyés Gyula szerint *egyrészt a fiatalok hibája a képek túlértékelése*, a madarak közül is a fiatalok tolla a legdíszesebb — idézi *Ancsel* Eva a költő finom hasonlatát.

— A képekkel agyonzsúfolt verseket a kamasz arcának patanáshoz hasonlította — vág a szavába *Eörsi István* és egy pillanatra elvörösödik. — *Babits*-ről beszélt, aki fiatalokorban legjobban a költői virtuozitást becsülte, őregebb korában azonban, amikor súlyosabb mondanivalót akart kifejezni, versei nyelve egyszerűsödött, mert figyelme a lényegre irányult.

— *Másrészt a képek zsúfoltsága nemcsak életkor, hanem társadalom kérdése* — tér vissza az eredeti gondolathoz *Ancsel* Eva. — A vers tükrözi a társadalmat, és a barokk verseinek képgazdagsága a meggazdagodott polgárság pompaszereztetését is jellemezte, mondta Illyés Gyula.

Beszélt Illyés Gyula a fiatal írónemzedék egyik nagy problémájáról, az *írói magatartás kérdéséről* is. »Minden szónak fontossága van a versben« — figyelmeztetett az író felelősségére, és kifejtette, hogy »A vers mögött ott áll az ember. Egy költészett akkor nagy, ha a költő előttünk áll egészében. Petőfi verseit azért szeretjük, mert a példamutató embert szeretjük bennük.«

A beszélgetés után Illyés Gyula odalépett Csoóri Sándor, fiatal költőhöz, és megkérdezte, komolyan akar-e foglalkozni irodalommal? Csoóri — maga mondta így — először megrémült, azt hitte, most fogják »eltanácsolni« az irodalomtól — és amikor dadogó igenjét kimondta, Illyés Gyula felajánlotta, hogy *szívesen foglalkozna*

vele egyénileg, szívesen segítené tanácsaival. A többieknek pedig azt ígérte, hogy eljön máskor is. **Ember Mária**

A forró föld küldötte

Örvös Lajos ifjúsági regénye

A forró föld Guadeloupe francia gyarmat, illetve »egyenrangú« département, küldötte pedig Gilbert, fiatal bennszülött diák, aki ösztöndíjjal Párizsba kerül egyetemre s ott harcol tanulással, tüntetéssel, felvonulással, politikai munkával népe boldogulásáért. Örvös Lajos regénye, amely az Ifjúsági Könyvkiadónál jelent meg, színes képet ad a mai francia és gyarmati fiatalok küzdelmes, harcos életéről, a mindennapi kenyéért, a tanulási lehetőségekért vívott harcáról. A regény befejező része a budapesti Világifjúsági Találkozóra való előkészületek lelkes hangulatát írja le s néhány villanásszerű képet ad a Budapestre való megérkezésről, a Fesztivál nagy felvonulásáról.

Örvös Lajos nagy szeretettel írta meg könyvét; az anyag őszinte átélésével lelkesítő olvasmányt ad a fiatalok kezébe. A könyv örvendetes jelenség annyiból is, hogy fiataljainkhoz közel viszi a gyarmati és nyugateurópai ifjúság életét, békeharcát s az ifjúsági mozgalmon keresztül képet ad a francia nép, a gyarmatok lakosságának harcáról is.

A regény felvet azonban több problémát is, és mutatja, hogy ifjúsági irodalmunk sem mentes a sematizmustól. Örvös túl sokat markol: minden kötelezőnek vélt szempontot bele akar dolgozni regényébe, ezért az gyakran úgy hat, mint egy megregnéyestített vezércikk. Örvös Lajos hősei szinte már csak a kapitalista csökevények ellen küzdenek, s ez az idilli kép nem reális. Egyetemista főhősről lévén szó, helyes lett volna a francia értelmiség, a francia diákok békeharcát is egyes személyeken keresztül közelebb hozni az olvasóhoz: haladónak mondható francia értelmiségiek csak személytelenül statisztálnak s így az olvasó — az érdeklődő magyar fiatal — könnyen azt hiheheti, hogy a francia értelmiség csupán szemlélője a békeharcnak.

Örvös Lajos — a »felnőtt« irodalom felé téve próbálkozásokat — több, túlzott érzékiséggel leírt szerelmi jelenetet iktat be könyvébe. Ezek a jelenetek nem mindig a legerősebben illeszkednek a könyv hangulatába.

A könyv — a felsorolt hibák és túlzások ellenére — komoly ígért: Örvös Lajos tehetséges író, akinek a fejlődésétől sokat várhat irodalmunk. (1.)

Az Irodalmi Újság

legújabb száma igen tartalmas. Kiemelkedik *Lukács* Györgynek a Tanácsköztársaság kultúrpolitikájáról szóló cikke, amely sok adattal, ténnyel egészíti ki eddigi ismereteinket ezen a téren. Különösen fontos, amit *Lukács* György a jobboldali szociáldemokraták kulturális kártevéséről ír. Nagy érdeklődéssel olvastuk *Veres* Péternek »A Holt lelkek előadásán Moszkvában« című cikkét, amelyben megírja, hogyan változtatta őt, a színháztól idegenkedő embert a színművészet barátjává ez a kollektív színjátszás élményét nyújtó színházi este.

Felszabadulásunk évfordulójáról *Aczél* Tamás vezércikke, a Kossuth-díj kiosztásáról pedig *Hámos* György cikke emlékeztet meg. A Szovjet Könyv Hete alkalmából *Nagy* Sándor mondja el, hogy mit köszönhet Panfjorov »Aratás« című könyvének. A baktériumháború elleni tiltakozásként *Zelk* Zoltánnak a Magyar Írók Szövetsége és a Magyar Újságírók Szövetsége tiltakozó gyűlésén elmondott nagyhatású beszédét, és »Mikrobiológia a nép szolgálatában« címmel dr. Fűrész István cikkét olvashatjuk. Érdekes *Háy* Gyulának a Német Demokratikus Köztársaságban tett útjáról írt cikke.

Az Irodalmi Újság legújabb száma igen sokirányú érdeklődést kíván kielégíteni. Talán éppen ezért nem jutott elég hely az Írószövetség új problémáinak ismertetésére, pedig feltétlenül szükségesnek tartottuk volna, hogy a Próza Szakosztálynak »Az író és a valóság« és a kritikai szakosztálynak »A Csillag és az Irodalmi Újság bírálata« című előadásait és vitáit a lap részletesen ismertesse. A lap anyagának gondos és igényes összeválogatása közben nem szabad megfeledkezni a lap címeréről

OK SZEMLÉJE

ünnepi száma

a magyar nép reménysége volt, hanem Délkelet-Európa valamennyi leigázott népéé is — ezt bizonyítja Elekes Lajos tanulmánya. Délkelet-Európa népei Hunyadiót vártak (nem ok nélkül és nem hiába) segítséget, s amikor eljött a közös harc órája, karddal, kenyérral segítették Hunyadi felszabadító küzdelmét és véruket sem kímélték ebben a harcban. Rájuk gondolt Hunyadi, amikor a történelem során elsőként között fejtette ki az igazságos és igazságtalan, a hódító és a felszabadító háborúról szóló tanítást, amikor azt vallotta, hogy az igazságos, felszabadító háborút vivő sereg nem gyengül, de egyre erősödik előnyomulása során a felszabadított népek támogatásával. *Székely* György Mohács előzményeit világítja meg új kutatások fényében. Elesen rajzolja meg *Bakócz* érsek kétszínű, aljas szerepét, azt a nagy diplomáciai játékot, melyet Európa álszent, áruló urai folytattak, amíg hősi harcot vívtak a magyar végvárrak, amíg vérezett a magyar nép. Ebben a játékban a pápa volt a fő méregkeverő, aki helytállásra buzdított és segítségül leginkább Imát ígért. Az imádkozó azonban a színtalpak mögött a törökkel cimborált, Mohács után az urak többsége elmenekült, csak a nép vállalta tovább is a harcot.

Ugyancsak a nép volt az, amely 312 esztendővel Mohács után, 1848. őszén *Kossuth* szavára kelt fegyverre. *Kossuth* is ott bontotta ki a szabadság seregének lobo-góját, ahol *Dózsa* beszélt parasztseregéhez: Cegléden. *Barta* István tanulmánya azt a diadalmas toborzó-utaf ismerteti, mely megteremtette *Kossuth* honvédseregét és amely alatt *Kossuth* még jobban, már életre-halálra összeorrot népevel. A történelmi tények azt bizonyítják, hogy a haza szavát ekkor is azok értették meg legjobban, kik a haza mostoha gyermekei voltak, kikről még a márciusi törvényhozás is elfeledkezett.

Lehetetlenség kitérni e rövid ismertetésben sok jelentős cikkre, monográfiára, szociográfiai írásra, történetírásunk új műveivel foglalkozó szemle-írássra, de egy tanulmányról még feltétlenül beszélnünk kell.

EGY FIATAL TÖRTÉNESZ, *Magos György*, a Horthý-fasizmus külügyminisztériumi irat-tárában kereste a választ arra a kérdésre, hogy *milyen nemzetközi erők járszotak döntő szerepet a véres ellenforradalmi rendszer stabilizálásában*. A kutatás során napfényre került okmányok egész serege bizonyítja az amerikai imperializmus, az USA monopóliumok döntő szerepét a Horthý-uralom anyagi és politikai alátámasztásában. A sovinszta Horthý-urak mellüket verték »hazaffyságuk«-ban, ugyanakkor azonban a Rockefellerek, DuPontok, Morganok kaparintották kezükbe az uralmat egész ipari és hiteléletünk felett. Nem csoda hát, hogy a proletárhatalom leverése után az amerikai *Yates* ezredes szervezte újjá a csendőrséget és hogy a Magyarországra küldött »népszövetségi főbiztos« *Jeremiah Smith*, a Morganok bizalmasa, havonta 24.675 dollár (141.079 pengő) »tisztelétdíjat« zsebel be a magyar nép verejtékéből. *Smith* többre került a magyar népek még Horthý kormányzó udvartartásánál is!

Az új »Századok« — bátran mondhatjuk — rendkívül élvezetes, érdekes olvasmány az olyan ember számára is, aki nem hivatalos történész, de a történelemben él.